

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра екологічного права і контролю

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор

з науково-педагогічної роботи

Олександр ЗАПОРОЖЧЕНКО

2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Заповідна справа

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 10 Природничі науки

Спеціальність: 101 Екологія

Освітньо-професійна програма: «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»

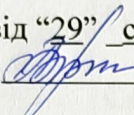
ОНУ
2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Заповідна справа». Одеса: ОНУ, 2024. 15 с.

Розробник: Бургаз Олексій Анатолійович, кандидат географічних наук, завідувач кафедри екологічного права і контролю

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екологічного права і контролю

Протокол № 1 від «29» серпня 2024 р..

Завідувач кафедри Олексій БУРГАЗ

Погоджено із гарантом ОПП «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»

 Алла КОЛІСНИК

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК)

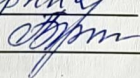
Факультету гідрометеорології і екології

Протокол № 1 від «13» вересня 2024 р.

Голова НМК Ангеліна ЧУГАЙ

Переглянуто на засіданні кафедри екологічного права і контролю

Протокол № 1 від «28» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри (Бургаз ОЛЕКСІЙ)

Переглянуто на засіданні кафедри екологічного права і контролю

Протокол № _____ від «____» _____ 20____ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>Очна форма навчання</i>	<i>Заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3/3 годин – 90/90 змістових модулів – 2/2	Галузь знань 10 Природничі науки Спеціальність 101 Екологія Рівень вищої освіти: <i>Перший (бакалаврський)</i>	Нормативна дисципліна	
		Рік підготовки:	
		3-й	3-й
		Семестр	
		5-й	-
		Лекції	
		30 год.	2 год.
		Практичні	
		15 год.	8 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		45 год.	80 год.
		Форма підсумкового контролю: Залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – ознайомити студентів з теоретичними, правовими та практичними засадами заповідної справи в Україні та світі, зокрема проблемами охорони й відтворення природних екосистем; державною політикою та напрямками розвитку природно-заповідного фонду; класифікацією природоохоронних територій; принципами збереження біорізноманіття, генофонду й ценофонду; організацією та управлінням заповідними територіями, екологічним моніторингом; сформувати у студентів теоретичні знання та практичні навички в галузі охорони природи; виховати усвідомлення необхідності покращення екологічного стану країни та переходу до збалансованого природокористування; розвинути професійну потребу зберігати біотичне й ландшафтне різноманіття, розбудовувати національну екомережу; підготувати до вирішення сучасних природоохоронних завдань, планування й організації наукових досліджень у професійній діяльності.

Основні завдання вивчення дисципліни:

- знати теоретичні основи заповідної справи, її об'єкт, предмет і місце в системі охорони природи;
- розуміти етапи розвитку заповідної справи в Україні, функції та значення природоохоронних територій;
- орієнтуватися у структурі природно-заповідного фонду, його динаміці та територіальному розподілі;

- знати особливості заповідників і національних парків України, їхні головні об'єкти охорони, проблеми та перспективи;
- володіти знаннями про статус, завдання і правові основи функціонування заповідних територій та їх охоронні режими;
- ознайомитися з історією та методами наукових досліджень у заповідниках і національних парках України;
- розуміти біологічні та географічні засади оптимізації заповідних територій і формування національної екомережі;
- мати уявлення про міжнародну співпрацю у сфері заповідної справи, природоохоронні конвенції, класифікації МСОП і транскордонні території.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування фахових **компетентностей**, що зазначені у ОПП «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування»:

Інтегральна:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Фахові (за стандартом):

К23. Здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на збереження ландшафтно-біологічного різноманіття та формування екологічної мережі.

Результати навчання:

Р231. Вибирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі.

Р232. Виявляти фактори, що визначають формування ландшафтно-біологічного різноманіття.

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- основні напрямки державної політики в галузі розвитку заповідної справи;
- класифікація ПЗФ і особливості окремих його категорій;
- законодавчі основи формування та функціонування ПЗФ;
- порядок створення та оголошення об'єктів ПЗФ;
- правові основи ведення державного кадастру ПЗФ;
- положення про природно-заповідні об'єкти та охоронні зобов'язання;
- структуру та особливості Червоної та Зеленої книг України;
- режим територій та об'єктів ПЗФ: статус, структура, вимоги щодо охорони;
- принципи управління територіями та об'єктами ПЗФ;

- механізми економічного забезпечення організації та функціонування ПЗФ;

- відповідальність за порушення законодавства про ПЗФ;

- правові засади формування національної екологічної мережі України;

вміти:

- застосовувати набуті знання у професійній та природоохоронній діяльності;

- визначати наукову цінність біорізноманіття природно-заповідного фонду;

- обґрунтовувати необхідність створення нових заповідних територій;

- користуватися методами проектування природоохоронних об'єктів;

- визначати режими охорони для збереження екосистем;

- оцінювати вплив людської діяльності на заповідні екосистеми;

- організовувати громадський контроль за станом природно-заповідного фонду;

- працювати у складі державних служб охорони заповідних територій;

- проводити базові наукові спостереження в заповідних екосистемах;

- здійснювати еколого-освітню та рекреаційну діяльність на заповідних об'єктах.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. «Науково-теоретичні та правові засади заповідної справи».

Тема 1. Історія розвитку заповідної справи в Україні.

Історична періодизація розвитку заповідної справи в Україні. Перші заповідники в Україні. Видатні вчені заповідної справи. Типи заповідних територій. Стратегія заповідання. Розвиток заповідної справи за радянських часів. Стан заповідної справи у 90-ті роки ХХ ст.

Тема 2. Класифікація та режим територій та об'єктів ПЗФ.

Категорії та типи об'єктів ПЗФ. Природні заповідники. Біосферні заповідники. Національні природні парки. Регіональні ландшафтні парки. Заповідні урочища. Пам'ятки природи. Заказники. Штучно створенні території і об'єкти ПЗФ.

Тема 3. Порядок створення і оголошення об'єктів ПЗФ.

Підготовка та подання клопотань про створення чи оголошення територій та об'єктів ПЗФ. Порядок утвердження клопотань для об'єктів загальнодержавного та місцевого значення. Охоронне зобов'язання як юридична основа функціонування об'єктів ПЗФ. Резервування територій. Державний кадастр територій та об'єктів ПЗФ.

Тема 4. Правові засади організації та функціонування ПЗФ України.

Нормативно-правова база. Форми власності на території ПЗФ. Використання територій та об'єктів ПЗФ. Управління територіями та об'єктами ПЗФ. Організація науково-дослідної роботи в межах ПЗФ. Економічне

забезпечення організації і функціонування природно-заповідного фонду. Охорона територій ПЗФ та контроль за дотриманням їх режиму, відповідальність за порушення законодавства.

Змістовий модуль 2. «Організація заповідної справи в Україні. Сучасна мережа ПЗФ України».

Тема 5. Проблеми відтворення природних екосистем. Сучасна мережа та перспективи розвитку ПЗФ України.

Інтенсифікація антропогенного впливу на природні екосистеми. Сучасний стан природного середовища і основні тенденції його зміни. Проблеми відтворення природних екосистем. Сучасна мережа та перспективи розвитку ПЗФ в Україні. Правові засади формування екологічної мережі України.

Тема 6. Проблеми та шляхи збереження біорозмаїття. Юридична база охорони біорозмаїття України.

Сучасні концепції збереження біорозмаїття. ВБУ, їх роль у збереженні біорозмаїття. Порядок надання статусу ВБУ. Особливості мережі заповідання для різних фізико-географічних умов.

Тема 7. Законодавство про Червону та Зелену книгу України.

Основні природно-ландшафтні комплекси України та їх представленість в ПЗФ. Правові засади збереження рослинного і тваринного світу. Закон України про Червону книгу України. Європейський Червоний список. Положення про Зелену книгу України.

Тема 8. Міжнародні природоохоронні конвенції та угоди. Створення системи транскордонних природоохоронних територій

Виконання вимог Конвенції про біорізноманіття та інших міжнародних угод із захисту довкілля. Співпраця державних і недержавних природоохоронних організацій. Участь у міжнародних наукових програмах, спрямованих на збереження біорізноманіття, удосконалення управління заповідними територіями та вироблення єдиної стратегії розвитку галузі. Розробка наукових і правових основ створення транскордонних заповідних об'єктів

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин							
	Очна форма				Заочна форма			
	Усього	у тому числі			Усього	у тому числі		
		л	п	ср		л	п	ср
Змістовий модуль 1 Науково-теоретичні та правові засади заповідної справи								
Тема 1. Історія розвитку заповідної справи в Україні.	12	3	2	7	10	1	1	8
Тема 2. Класифікація та режим територій та об'єктів ПЗФ.	10	4	3	3	12	-	2	10
Тема 3. Порядок створення і оголошення об'єктів ПЗФ.	12	5	-	7	12	-		12
Тема 4. Правові засади організації та функціонування ПЗФ України.	13	3	4	6	12	-	2	10

Разом за змістовним модулем 1	47	15	9	23	46	1	5	40
Змістовий модуль 2 Організація заповідної справи в Україні. Сучасна мережа ПЗФ України								
Тема 5. Проблеми відтворення природних екосистем. Сучасна мережа та перспективи розвитку ПЗФ України.	13	3	4	6	12,5	1	1,5	10
Тема 6. Проблеми та шляхи збереження біорозмаїття. Юридична база охорони біорозмаїття України.	9	4	-	5	10	-	-	10
Тема 7. Законодавство про Червону та Зелену книгу України.	8	4	-	4	8	-	-	8
Тема 8. Міжнародні природоохоронні конвенції та угоди. Створення системи транскордонних природоохоронних територій.	13	4	2	7	13,5	-	1,5	12
Разом за змістовним модулем 2	43	15	6	22	44	1	3	40
Усього годин	90	30	15	45	90	2	8	80

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття на передбачені

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Очна форма	Заочна форма
Змістовий модуль 1 Науково-теоретичні та правові засади заповідної справи			
1	Тема 1. Становлення природно-заповідного фонду України. Хронологічна таблиця. Аналіз динаміки.	2	1
2	Тема 2. Класифікація категорій ПЗФ України за режимом охорони та типом самих об'єктів заповідання.	3	2
3	Тема 3. Розробка Положень про території та об'єкти ПЗФ України, охоронні зобов'язання та охоронні знаки.	4	2
Змістовий модуль 2 Організація заповідної справи в Україні. Сучасна мережа ПЗФ України			
4	Тема 4. Карта територій ПЗФ України державного значення. Державні заповідники. Біосферні заповідники. Національні природні парки.	4	1,5
5	Тема 5. Каталог багатосторонніх міжнародних договорів України з питань співробітництва у сфері збереження біорізноманіття.	2	15

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Очна форма	Заочна форма
Змістовий модуль 1 Науково-теоретичні та правові засади заповідної справи			
1	Тема 1. Історія розвитку заповідної справи в Україні.	7	8
2	Тема 2. Класифікація та режим територій та об'єктів ПЗФ.	3	10
3	Тема 3. Порядок створення і оголошення об'єктів ПЗФ.	7	12
4	Тема 4. Правові засади організації та функціонування ПЗФ України.	6	10
Разом за змістовним модулем 1		23	40
Змістовий модуль 2 Організація заповідної справи в Україні. Сучасна мережа ПЗФ України			
4	Тема 5. Проблеми відтворення природних екосистем. Сучасна мережа та перспективи розвитку ПЗФ України.	6	10
5	Тема 6. Проблеми та шляхи збереження біорозмаїття. Юридична база охорони біорозмаїття України.	5	10
6	Тема 7. Законодавство про Червону та Зелену книгу України.	4	8
7	Тема 8. Міжнародні природоохоронні конвенції та угоди. Створення системи транскордонних природоохоронних територій.	7	12
Разом за змістовним модулем 2		22	40
Усього годин		45	80

До самостійної роботи відноситься:

- підготовка до лекцій, практичних, лабораторних занять;
- виконання розрахункової роботи за окремим варіантом.

9. Методи навчання

Словесні: лекції, розповідь, пояснення, бесіда.

Наочні: ілюстрація (у тому числі PowerPoint / мультимедійні презентації).

Практичні: розв'язання розрахункових задач, практичні роботи.

10. Форми контролю і методи оцінювання

Протягом засвоєння навчальної дисципліни студенти мають можливість накопичувати бали за рахунок виконання різних форм роботи. За теоретичну частину роботи (модульні контрольні роботи) студент може отримати максимум 40 балів, за практичну частину роботи і опитування на лекційних заняттях максимум 60 балів.

Критерії оцінювання результатів навчання. Критерій оцінювання – це ознака, на основі якої проводиться оцінювання будь-чого і яка є мірою оцінки. Критерії оцінювання визначаються за допомогою якісних показників та ознак, що демонструють рівень сформованості навчальних досягнень здобувачів вищої освіти і трансформуються в оцінку згідно затвердженої шкали. Результати академічної успішності студентів виставляються у вигляді оцінки за національною шкалою, 100-бальною та шкалою ЄКТС.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувай освіти	
Відмінно 90 - 100	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувай здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних/ розрахункових завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконанім; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Добре 85 - 89	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	правильно вирішив більшість розрахункових /тестових завдань за зразком; має стійкі навички виконання завдання
Добре 75 - 84	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми робочої програми, не вміє самостійно викласти зміст деяких питань програми навчальної дисципліни.	Окремі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому виконав не повністю.
Задовільно	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має

70 - 74	відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобуває має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
Задовільно 60 - 69	Засвоїв лише окремі питання навчальної програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни	Виконав лише окремі завдання кожної теми та контролю в цілому.
Незадовільно з можливістю повторного складання 35-59	Володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	Не засвоїв більшості тем навчальної програми не вміє викласти зміст більшості основних питань навчальної дисципліни. Не виконав більшості завдань кожної теми та контролю в цілому.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни 0-34	Не володіє навчальним матеріалом	Не засвоїв навчальної програми, не вміє викласти зміст жодної теми навчальної дисципліни, не виконав контролю.

11. Питання для підсумкового контролю

1. Які історичні етапи розвитку заповідної справи?
2. Сутність дореволюційного періоду розвитку заповідної справи.
3. Видатні вчені в дореволюційний період розвитку заповідної справи.
4. Сутність «радянського» періоду розвитку заповідної справи.
5. Видатні вчені ««радянського» періоду розвитку заповідної справи.
6. Сутність змін в формуванні підходів до заповідання цінних природних територій та об'єктів в різні історичні періоди розвитку заповідної справи.
7. Які категорії територій та об'єктів ПЗФ встановлені законодавством України (перелічити)?
8. Які категорії територій та об'єктів ПЗФ мають природне походження (перелічити)?
9. Які категорії територій та об'єктів ПЗФ є штучно створеними (перелічити)?
10. Статус та завдання природних заповідників.
11. Вимоги щодо охорони природних комплексів та об'єктів природних заповідників.

12. Статус та завдання біосферних заповідників.
13. Структура території та особливості управління біосферними заповідниками.
14. Статус та завдання національних природних парків.
15. Структура території та вимоги щодо охорони природних комплексів та об'єктів національних природних парків.
16. Статус та завдання регіональних ландшафтних парків.
17. Статус та завдання заповідних урочищ, заказників та пам'яток природи.
18. Статус та завдання ботанічних садів.
19. Структура території та вимоги щодо режиму ботанічних садів.
20. Статус та завдання дендрологічних парків.
21. Статус і завдання зоологічних парків.
22. Структура території та вимоги щодо режиму зоологічних парків.
23. Статус і завдання парків-пам'яток садово-паркового мистецтва.
24. Критерії значимості природних територій для їх віднесення до територій та об'єктів ПЗФ.
25. Зміст клопотання про створення чи оголошення територій та об'єктів ПЗФ загальнодержавного та місцевого значення.
26. Порядок створення і оголошення територій та об'єктів ПЗФ загальнодержавного значення.
27. Порядок створення і оголошення територій та об'єктів ПЗФ місцевого значення.
28. Завдання резервування цінних природних територій з метою наступного створення нових територій та об'єктів ПЗФ.
29. Які види діяльності забороняються на територіях, що резервуються з метою подальшого заповідання?
30. Що таке охоронне зобов'язання, ким та з якою метою воно складається?
31. Форми власності на території та об'єкти ПЗФ в залежності від їх категорії та статусу.
32. Управління в галузі організації, охорони територій та об'єктів ПЗФ.
33. Основні економічні засоби забезпечення організації і функціонування ПЗФ.
34. Принципи науково-дослідної роботи на територіях та об'єктах ПЗФ.
35. Правові засади організації охорони територій та об'єктів ПЗФ та контролю за додержанням їх режиму.
36. Що таке державний кадастр територій та об'єктів ПЗФ, для чого він призначений?
37. Порядок ведення державного кадастру територій та об'єктів ПЗФ.
38. Відповідальність за порушення законодавства про ПЗФ?
39. Основні чинники інтенсифікації антропогенного впливу на природні екосистеми?
40. Структура та склад сучасного ПЗФ України?
41. Законодавче регулювання питань розбудови та функціонування екологічної мережі. Що таке екологічна мережа?
42. Структурні елементи екологічної мережі та їх складові?

43. Управління в сфері формування, збереження та використання екологічної мережі?
44. Сучасний стан розбудови екологічної мережі України?
45. Існуючі проблеми відтворення природних екосистем?
46. Існуючі проблеми відтворення природних екосистем.
47. Основні перспективи розвитку ПЗФ в Україні з урахуванням світового досвіду.
48. Нормативно-правова база охорони біологічного різноманіття України.
49. Мета Концепції збереження біологічного різноманіття України.
50. Засоби реалізації та основні напрями діяльності у сфері збереження біологічного різноманіття.
51. Якими міжнародними нормативно-правовими актами регулюються питання збереження біологічного різноманіття?
52. Поняття ВБУ, та особливості їх значимості для збереження біологічного різноманіття.
53. Порядок оголошення територій ВБУ загальнодержавного значення.
54. Режим охорони і користування природними ресурсами на територіях водно-болотних угідь загальнодержавного значення.
55. Вплив фізико-географічних умов на особливості заповідання.
56. Представленість основних природно-ландшафтних комплексів в складі ПЗФ України.
57. Правове регулювання охорони рослинного світу. Основні положення Закону України «Про рослинний світ».
58. Правове регулювання охорони тваринного світу. Основні положення Закону України «Про рослинний світ».
59. Порядок встановлення лімітів та видачі дозволів на використання природних ресурсів в межах територій і об'єктів ПЗФ.
60. Основні положення законодавства про Червону книгу України.
61. Які існують категорії видів рослинного та тваринного світу, що заносяться до Червоної книги?
62. Особливості Європейського Червоного списку.
63. Основні положення законодавства про Зелену книгу України.
64. Які існують угруповання рослин, що заносяться до Зеленої книги?
65. Функції та принципи міжнародного права з питань збереження біологічного різноманіття та функціонування охоронюваних територій.
66. Основні міжнародні природоохоронні конвенції та стратегії.
67. Участь міжнародних організацій в правовому регулюванні питань збереження біологічного різноманіття та функціонування охоронюваних територій.
68. Участь вітчизняних організацій в справі розвитку заповідної справи в Україні.
69. Основні проекти міжнародних фондів по відтворенню природних комплексів в Україні.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль								Підсумковий контроль	Загальна оцінка
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T4 КР	T5	T6	T7	T8 КР	залік	100
10	10		30 (10+20)	10	5	5	30 (10+20)		
50				50					

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену
90-100	A	відмінно
85-89	B	добре
75-84	C	
70-74	D	задовільно
60-69	E	
35-59	FX	не задовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	не задовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія і практика заповідної справи». Одеса: ОНУ, 2024. 15 с.

2. Бургаз О.А., Грудєв П.Х., Кур'янова С.О. Заповідна справа: конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2022. 150 с.

14. Рекомендована література

Основна

1. Бургаз О.А., Грудєв П.Х., Кур'янова С.О. Заповідна справа: конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2022. 150 с.

2. Іщук Л.П. Природно-заповідна справа. Навчальний посібник. Біла Церква. 2021. 259 с.

3. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа. Підручник. Тернопіль: Навчальна книга. 2024. 392 с.

4. Мудрак О.В., Мудрак Г.В. Заповідна справа. Навчальний посібник. Київ: Олді плюс. 2020. 640 с.

Додаткова

1. Бургаз О.А. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Теорія і практика заповідної справи» для студентів спеціальності 101 «Екологія». Одеса: ОДЕКУ, 2023. 103 с.

2. Бургаз О.А., Бургаз М.І., Кротов С.А. Любительське рибальство як напрямок розвитку рекреаційної діяльності об'єктів природно-заповідного фонду України (на прикладі Нижньодністровського національного природного парку). *Екологічні науки*. 2023. №. 4(49). С. 171-176.

3. Бургаз М.І., Бургаз О.А. Перспективні шляхи вирішення проблеми чужорідних видів іхтіофауни в р. Південний Буг на території НПП «Бузький Гард». *Водні біоресурси та аквакультура*. 2023. Вип. 2(14). С. 7-18.

4. Бургаз О.А. Олександрівський заказник. Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс]. Редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. URL: <https://esu.com.ua/article-76282>.

5. Бургаз О.А. Опукський природний заповідник. Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс]. Редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. URL: <https://esu.com.ua/article-75606>.

15. Електронні інформаційні ресурси

1. Закон України «Про природно-заповідний фонд України». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>.

2. Закон України «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000 – 2015 роки». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1989-14>.

3. Закон України «Про екологічну мережу України». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1864-15>.

4. Закон України «Про Червону книгу України». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3055-14>.

5. Закон України «Про тваринний світ». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2894-14/>

6. Закон України «Про рослинний світ». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/591-14>.

7. Постанова КМУ «Про Зелену книгу України». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1286-2002-%D0%BF>.

8. Постанова КМУ «Про Концепцію збереження біологічного різноманіття України». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/439-97-%D0%BF>.

9. Постанова КМУ «Про Порядок надання водно-болотним угіддям статусу водно-болотних угідь міжнародного значення» URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1287-2002-%D0%BF>.

10. Постанова КМУ «Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/541-2013-%D0%BF>.

11. Постанова КМУ «Про розмір компенсації за незаконне добування, знищення або пошкодження видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України, а також за знищення чи погіршення середовища їх

перебування (зростання)». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1030-2012-%D0%BF>.

12. Указ Президента України «Про резервування для наступного заповідання цінних природних територій». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/79/94>.

13. Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України «Методичні рекомендації щодо розробки положень про території та об'єкти природно-заповідного фонду України». URL: <http://old.menr.gov.ua/normakty/normakty-2013/60-9/acts/513-nakaz-vid-12-07-2013-309-pro-zatverdzhennia-metodychnykh-rekomendatsii>.

14. Наказ Мінприроди України «Про затвердження Інструкції про зміст та складання документації державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду України». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0298-05>.

15. Наказ Мінприроди України «Про затвердження Інструкції про застосування порядку встановлення лімітів на використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0117-08>.

16. Конвенція про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Європі (Берн, Швейцарія, 1979 р.).

17. Конвенція про біологічне різноманіття (Ріо-де-Жанейро, Бразилія, 1992 р.).

18. Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин. URL: <http://redbook-ua.org/page/convention-on-migratory-species>.

19. Директива щодо збереження диких птахів (Council Directive 79/409/EEC on the conservation of wild birds). URL: <http://pernatidruzi.org.ua/conv.php?convid=10>.

20. Директива щодо збереження природних типів оселищ та природної фауни і флори (Council Directive 92/43/EEC on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora). URL: http://awsassets.panda.org/downloads/brochure_on_support_of_the_council_directive_92_43_eec.pdf.